

# Hajdú-Bihar megye oktatástörténeti irodalma 1896–1996.

Válogatott bibliográfia. Összeáll. Bényei Miklós  
(Debrecen, 1997. 280 p.)

A „*Honfoglalás 1100 éves évfordulója Emlékbizottság*” iskolatörténeti kuratóriumának támogatásával megjelent kötetnek a Tájékoztató szerint hármass célkitűzése volt:

- a) „... az oktatástörténeti irodalom regisztrálásával ... felmutatni Debrecen és a megye jelentékeny hozzájárulását a magyar iskolakultúra fejlődéséhez;
- b) a nyomtatásban megjelent történeti irodalom bibliográfiai leírásával tájékoztató segédletet nyújtani a most és a jövőben folyó kutatásokhoz, ráirányítva a figyelmet a feltáratlan vagy alig feltárt területekre ...;
- c) segíteni az oktatástörténeti ismeretterjesztést, a sajtó munkáját, a honismereti mozgalom ilyen irányú tevékenységét, az iskolai könyvtárak állományépítését.”

*Az anyaggyűjtés a következő témákra és műfajokra terjedt ki:*

- földrajzilag a mai Hajdú-Bihar megye területére és az ú.n. történeti Bihar vármegyéről szóló átfogó, a mindenkori megye egészét érintő írásokra;
- tematikailag valamennyi oktatási intézmény (az óvodától az egyetemig) múltjára a kezdetektől napjainkig, továbbá a nevezetes személyekre (tanárookra és diákokra) vonatkozó életrajzokra, nekrológokra;
- kronológiailag a címben jelzett időszakra (a kezdő év indoka a millenniumra megjelent iskolatörténetek);
- formailag könyvekre (monografikus kiadványokra), évkönyvekre, iskolai értesítők, kalendáriumok, folyóiratok cikkeire;
- műfajilag történeti tanulmányokra, interjúkra, visszaemlékezésekre.

A helyi (megyei, városi-községi) kiadványokon kívül az országos munkák helyi vonatkozásait is bedolgozta. Természetesen válogatott mint minden szakbibliográfia: nem dolgozta fel az országos történeti munkák szórványos helyi vonatkozású adatait, a lexikonok helyi szócikkeit és a recenziókat sem.

*Forrásai* igen nagyszámúak és sokrétűek voltak: bibliográfiák és repertóriumok (70), folyóiratok (53), évkönyvek, naptárak (35), iskolai értesítők (30). Különösen ez utóbbi dokumentumtípus és a naptárak feldolgozása számít ritkaságnak még az utóbbi évek szakbibliográfiáiban is.

*Szerkezeti felépítése* világos, logikus, a tárgy természetének megfelelő. Az 1. fejezet Hajdú-Bihar megye egészére, majd külön-külön az egykori Bihar és Hajdú vármegyére, valamint a Tiszántúli (debreceni) tankerületre és a Tiszántúli Református Egyházkerületre vonatkozó irodalmat tartalmazza. A 2. fejezetben

az egyes településekre vonatkozó irodalom található a helynevek betűrendjében (33 település Álmosdtól Zelemérig). A 3. fejezet Debrecen oktatástörténeti irodalmát regisztrálja általában és intézménytípusonkénti, illetve intézményenkénti bontásban. (Az utóbbit a középiskolák és egyetemek esetében.) A 4. fejezet kiemelés az elsőből: az országos jelentőségű Debreceni Református Kollégium és intézményei történetének irodalmát tárja fel. Az 5. (legterjedelmesebb) fejezet az egyes kiemelkedő személyekre vonatkozó válogatott irodalmat (könyvek, cikkek, nekrológok) tartalmazza a tárgyalt személyek betűrendjében – a név után életrajzi évszámokkal. Az egyes elemi fejezetek és a személyekre vonatkozó anyag elrendezése kronologikus. Azonos éveken belül előbb a könyvek, könyvrészletek, majd a folyóiratcikkek következnek a címek betűrendjében.

A bibliográfia kiegészítő részei: a *Forrásjegyzék* az önálló és rejtett bibliográfiák és repertóriumok, folyóiratok, évkönyvek és naptárak, iskolai értesítők rövidített leírását; a *Rövidítések* a periodikumok, tanulmánykötetek címeit és az egyéb rövidítéseket tartalmazza.

A legújabb szabványok szerinti monografikus és analitikus bibliográfiai leírások rövidítettek, az azonosításhoz szükséges szerzői, cím- és impresszum adatokat regisztrálják. Szükség szerint szögletes zárójelbe tett rövid megjegyzések (a mű további kiadásai, a címet kiegészítő biográfiai, kronológiai, tárgyi, topográfiai információelemek) segítik a tájékozódást.

A bibliográfiai tételeknek további szempontok szerinti visszakeresését négyféle mutató – szerzői, személyi, földrajzi és intézményi-testületi – teszi lehetővé. (Az utóbbi további tárgyi és topográfiai alosztásokkal.) A mutatók a tételek sorszámára hivatkoznak.

Összefoglalásként elmondható, hogy az összeállító 2985 tételes Hajdú-Bihar megyei oktatástörténeti bibliográfiája tartalmi és módszertani szempontból egyaránt mintaszerű munka. Követendő példát mutat más megyék, városok legújabb kori oktatástörténeti irodalmának feldolgozásához. Az óvodáktól az alsó- és középfokú általános- és szakoktatáson át az egyetemi oktatásig terjedő széles intézményi skálája az országos oktatástörténet alaposabb és differenciáltabb feldolgozásához is hozzájárulhat.

Kertész Gyula

## Emberi kapcsolatok a könyvtárban

„A könyvtárosság – amint a szerző ezt szinte ezt szinte refrénszerűen is hangsúlyozza – lényege szerint segítő-kapcsolat jellegű szolgálat, mely csak akkor lehet igazán hatékony, ha a technikai kompetenciát a lélektani tudnivalók együttesével integrálják. Vagyis a könyvtáros magabiztosan feldolgozhatja vagy visszakeresheti a legkülönfélébb dokumentumokat, de ha a szolgáltatás elhibázott, ha a felderítő beszélgetés, az odafigyelés, a megértés mértéke elégtelen volt, akkor a végeredmény nem lehet maradéktalanul sikeres.” E szavakkal indítja útjára Nagy Attila az *Emberi kapcsolatok a könyvtárban* c. kiadványt, melynek szerzője DeHart professzor, aki arra hívja fel a figyelmet, hogy a pszichológiai

jártasság milyen fontos a könyvtárosok számára, hisz mélyíti közvetítői elkötelezettségüket, erősíti hivatástudatukat.

A szerző szerint a könyvtárosnak extrovertált személyiségnek kell lennie, aki nemcsak ismeri a megfelelő viselkedési formákat, készségeket, de mindennapi munkájukban is tudja alkalmazni azokat. Ezért tartja fontosnak a szerző azt is, hogy az ember intraperszonális kommunikációja jól működjön, tehát „legyen jóban önmagával”, mert ellenkező esetben külső, interperszonális kapcsolataiban is „zörejek”, zavarok, konfliktusok jelentkeznek.

A könyv 3 fő alkotórésze a következő viselkedési készségek alkalmazása könyvtári helyzetekre:

1. Az elkötelezettség fejlődésének elősegítése: megértés.
2. Lélektani elkötelezettség magunk, a kollégák és az olvasók iránt: attitűdök.
3. Érzelmi elkötelezettség megvalósításai: készségek.

DeHart hét fejezetben tárgyalja könyvében a legfontosabb viselkedési készségek fejlesztését:

1. Intrapersonális és interperszonális kommunikáció
2. Munkakapcsolatok a könyvtárban
3. Emberi jogok – könyvtári környezetben
4. A valósággal és az eseményekkel kapcsolatos nézőpontok
5. A magatartás integritása
6. Pozitív és negatív tranzakciók kezelése
7. A rendbontó viselkedés kezelése

Az ismertetett fejezetek mindegyike fontos ahhoz, hogy megkönnyítse a könyvtárosnak a viselkedési készségek megismerését, felismerését és továbbfejlesztését, én azonban a legfontosabbnak tartom a második és hatodik fejezet megismerését, melyek a könyvtári munkakapcsolatokkal, illetve a pozitív és negatív tranzakciók kezelésével foglalkoznak.

A kötet szerkesztője külön felhívja a figyelmet, hogy az egyes fejezetekhez nagyobb irodalomjegyzék csatlakozik, melyet takarékosági okokból nem közölnek, de a KMK Szakkönyvtárában mindenki számára hozzáférhető. A kötetet egyébként 1979-ben adták ki, kissé talán későn jutott el hozzánk, de így is fontos, hézagpótló műről van szó.

Gondot okoz a mű olvasása során, hogy az olvasó részéről egyfajta pszichológiai előképzettséget tételez fel; elképzelhető, hogy a könyvtárosok emiatt nehezebben olvassák és gondolják végig DeHart professzor mondanivalóját. (Elég csak arra utalnom, hogy feltételezi Eric Berne: Emberi játszmák, Pease: Testbeszéd és több egyéb mű ismeretét.)

Külön köszönet a kötet fordítóinak, akik gondoskodtak arról, hogy a magyar könyvtárosok is megismerkedhessenek az emberi kapcsolatok legfontosabb problémáival a könyvtári munkában.

A kötet Nagy Attila előszavával jelent meg. Az előszó kiemeli, hogy a szerző életközeli mutatja be a kommunikáció és a kapcsolatok megértését, majd az attitűdök problémáján át halad a viselkedés jellemzőihez, a készség szintjéig elfogadott és gyakorolt magatartás-jellemzőkig. Az előszó könnyebben érthetővé, könnyebben feldolgozhatóvá teszi a könyvben szereplő ismeretek körét.

Ajánlom a könyvet elsősorban az olvasószolgálatban, a szolgáltatásban dolgozó könyvtárosok számára, de természetesen mindenki más számára is, aki fontosnak érzi az emberi kapcsolatokat a könyvtári tevékenység bármely területén. Az oktatásban, a leendő könyvtárosok képzésében nélkülözhetetlen a könyv.

(DeHart, Florence E.: *Emberi kapcsolatok a könyvtárban*. Szer. Nagy Attila. Bp. OSZK, 1997. 128 l.)

**Kovács Mária**

## Pályázati felhívás

A magyar Millennium Emlékbizottság Titkárságának támogatásával a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) és a Kincskereső folyóirat pályázatot hirdet történelmi regények megírására. A pályázat célja, hogy az ezeréves magyar állam megünneplésének fényét emelve régi, fájdalmas hiányok pótlására találjunk alkalmat, miközben történelmünk hatalmas távlatait próbáljuk a felnövekvő új generációkkal érzékeltetni. Nem tudunk olyan könyveket kezükbe adni, amelyek az ő életkoruknak megfelelő módon elsősorban szépirodalmi eszközökkel megjelenítve dolgoznak fel a magyar történelem sorsfordulóit. Történelmi regényeink túlnyomó része lényegében két-három korszakhoz (török világ, kuruc kor, szabadságharc) kapcsolódik. A XX. század történelméről alig találunk valamilyen elfogultsággal nem torzított szemléletű alkotást. Gondot jelent még a fellelhető könyvek mai olvasó számára túlságosan nagy terjedelme is.

Célunk tehát, hogy a magyar írókat új, korszerű történelmi regények megírására inspiráljuk. Ezek a művek pedig alapját képezhetnék egy új millenniumi történelmi regénysorozatnak, amely komoly segítséget nyújthatna iskoláinknak ifjúságunk irodalmi, történelmi, erkölcsi nevelésében. Fokozhatná ennek a vállalkozásnak a hatását, ha az ügynek meg tudnánk nyerni az iskola és a média támogatását.

Aki ilyesmire vállalkozik, tisztában kell lennie azzal, hogy nagyon nehéz a feladata. Ebben az évtizedben alig jelent meg ifjúsági regény Magyarországon, a történelmi regény pedig mintha teljesen eltűnt volna. Ezt sok mindennel lehet magyarázni. Az elektronikus forradalom korában élő gyerekek kevesebbet olvasnak. A könyvkiadás egyre kevésbé támogatott része lett a kultúrának. A történelem pedig gyanús téma lett. A mai író bélyegként érzi homlokán elődeink elfogultságait, tévedéseit.

Mindez azonban csupán nehezíti, ám ha lehet még nélkülözhetetlenebbé teszi azok erőfeszítéseit, akik ezen a területen szeretnének néhány látható lépést elősegíteni.

A meghirdetett pályázatról a részletesebb tájékoztató előtt a következőket kívánjuk előrebocsátani:

- A pályázat nyilvános, bárki részt vehet rajta, névvel vagy jellegével beküldött munkájával, ha ez megfelel a pályázati követelményeknek.
- Lehet indulni történelmi regénnyel vagy novellaciklussal. A beküldött pályamunkák maximális terjedelme 15 szerzői ív.
- Csak eddig nyomtatásban meg nem jelent művek vehetnek részt a pályázaton. Más feldolgozásmód (pl. rádiójáték, színdarab stb.) nem akadály a pályázaton való részvételnek. Ugyanúgy nem zárja ki részvételt, ha a pályamunka egyes részleteit már korábban közzéadták, vagy ha a pályamunka egy korábban megjelent mű lényegében átdolgozott változata. Az előzetes publikáció nem haladhatja meg a teljes szöveg 50%-át, az átdolgozásnak pedig legalább 50%-ban új szöveget kell eredményeznie.
- A pályázat nyilvános jellege nem zárja ki azt, hogy a pályázatban résztvevő különféle szervezetek, intézmények a pályázat színvonalának biztosítása érdekében általuk kiválasztott írókat ösztönözzenek a pályázaton való részvételre. A pályázat szervezői örömmel veszik, ha bárki – személy vagy szerző – az ügyet magáévé téve további írókat ösztönöz a részvételre. Ha a meghívások ténye önmagában csak a pályázat anyagát hivatott gazdagítani, nincs befolyással a díjakat odaítélő zsűri munkájára.

Jelenlegi elképzeléseink szerint a győztes művet 1.500 000,- Ft díj illetné meg. A beérkezett anyag színvonalától függően a zsűri még több második és harmadik díjat is oda kíván ítélni.

A díjazott és a millenniumi sorozatba bekerült műveken kívül gondoskodunk valamennyi mű elektronikus archiválásáról, további hozzáférhetőségének biztosításáról. Az elektronikus médiától már kaptunk előzetes jelzéseket, készek az általuk kiválasztott művek adaptálására. Ezúton kívánjuk jelezni, ebben a kérdésben továbbra is nyitottak vagyunk, mint ahogy a könyvek kiadásának területén, itt sem szeretnénk monopóliumok kialakításával gátat szabni semmilyen együttműködési készségnek.

A magyar államiság jubileuma írásbeliségünk jubileuma is. Jó lenne, ha ez az évforduló nem a magyar írásbeliség hanyatlásáról, hanem újabb virágzásáról tenne tanúbizonyságot. Kérjük, jelenlétével ennek az ügynek nyújtson támogatást.

*Nagy Attila  
a HUNRA alelnöke*

*Bazsó Márton  
az Ozirisz kereskedelmi igazgatója*

*Rigó Béla  
a HUNRA elnökségének tagja  
a Kincskereső főszerkesztője*

## **Pályázati felhívás**

A Magyar Millennium Emlékbizottság Titkárságának támogatásával a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) és a Kincskereső folyóirat az ezeréves magyar államiság és írott kultúra hagyományait ápolva pályázatot hirdet történelmi regények megírására.

A pályázaton bárki részt vehet, névvel vagy jeligével beküldött, eddig nyomtatásban meg nem jelent, legfeljebb 15 szerzői ív terjedelmű regényével, vagy novella ciklusával, ha műve a magyarság történelmének valamelyik részletét dolgozza fel.

A zsüri egy első díjat (1.500.000.- Ft), több második és harmadik díjat ítél oda a beérkezett műveknek.

A legjobb pályamunkákat önálló sorozatban jelentetik meg a pályázatot közösen támogató kiadók.

**A pályázatokat a Kincskereső folyóirat címére kell elküldeni:**

**6701 Szeged, Pf. 453**

**Beküldési határidő: 1999. február 15.**

A pályázattal kapcsolatban további felvilágosítást a Kincskereső Szerkesztőségében 06-62-311-776, illetve Rigó Béla főszerkesztőnél 06-1-156-0724 kaphatnak.